

תודות

ראשיתו של ספר זה בדוקטורט אבל לאמיתו של דבר, הדוקטורט הוא תוצאה של שאיפתי לכתוב ספר זה. לאחר סיום עבודת המוסמך שלי על פראנץ רוזנצווייג, תהיתי כיצד הייתה נראית תאוריית ההלכה שלו, לו היה סיפק בידו לפרוש אותה. הרצון לברר שאלה זו דרבן אותי לחקור אותה בעבודת הדוקטור שכתבתי באוניברסיטת בר-אילן בהדרכתו של פרופ' אבי שגיא ושאושרה בשנת תשע"א.

תודתי נתונה לרב פרופ' דוד אלינסון ולפרופ' מנחם לורברבוים על עצותיהם בשלב הראשוני של הפרויקט, כאשר התלבטתי כיצד להוציאו לפועל, עצות שהובילו אותי אל פרופ' שגיא.

למרות אופיו החריג של הפרויקט בנוף של עבודות הדוקטור הסכים מיד פרופ' שגיא להדריך אותי. ברוב צניעותו וחכמתו הוא הציע לצרף כמנחה לא־רשמי של פרויקט זה את הרב פרופ' יהודע עמיר. זכות נדירה הייתה לי ליהנות מהדרכה משותפת זו. הרב פרופ' עמיר הנחה את צעדיי בחלק הראשון של הספר. בשיחות ובהערות כתובות הוא צייד אותי בכלים הנחוצים להעמקת העבודה, ועידודו הרגיש סייע לי להמשיך בפרויקט. הנחייתו של פרופ' שגיא הייתה מדויקת ביותר מראשיתו של הפרויקט ועד תומו: בלי לסטות ממסלול המחקר כולו, ולו לרגע קט, הוא לא ויתר על שום פרט – בין בלשון הכתיבה, בין בגוף הטענות, בין בחומר המחקר. לא זו אף זו, לאחר תהליך ארוך ומאתגר זה, פרופ' שגיא גם דחף אותי להוציא את עבודתי לאור. אמונתו בחשיבותה העניקה לי את הביטחון העצמי ואת התושייה שנדרשו כדי להשלים את המשימה.

במהלך כתיבת המחקר הסתייעתי במר זאב קינן שערך אותו. בהתמודדותי עם הגרמנית של רוזנצווייג, נעזרתי בחברים יקרים שהקדישו לי מזמנם ומחכמתם: ד"ר לוציה רספה, הרטמוט בומהוף, שמואל הר וחיה הר.

באופן עמוק, הפרויקט כולו צמח על מצע אינטלקטואלי-קיומי שמשנת רוזנצווייג, מחד גיסא, ועולם ההלכה, מאידך גיסא, היוו מרכיבים מרכזיים שלו. את ראשית דרכי בתחום הפילוסופיה אני זוקף לזכותו של מורה דגול בתיכון "סנט ג'ונס" ביוסטון, טקסס, מר טוני סיריניאנו ז"ל. יותר מכל אדם אחר, הוא לימד אותי – באמצעות דבריו ובאורחות

חיינו כאחת – את עצמתם של רעיונות ואת חשיבותו העליונה של השיח הפילוסופי. עם הגותו של פראנץ רוזנצווייג נפגשתי לראשונה בסמינר שנתן פרופ' רוברט גיבס באוניברסיטת פרינסטון בשנת 1990. פרופ' גיבס (היום באוניברסיטת טורונטו) הראה את חשיבותה הקיומית של משנת רוזנצווייג, מסר שנקלט בי היטב כסטודנט צעיר. לעומקה של תורת ישראל הכניס אותי מורי ורבי הרב פרופ' דוד הרטמן ז"ל. בהדרגתו למדתי ארבע שנים משמעותיות. את רוב שעות הלימוד ביליתי עם חברי הרב יואל לוי, חברותא שאני תמיד משוחח אתו, גם כשאני נמצא לידי. הרב הרטמן ז"ל לא היה חסיד גדול של רוזנצווייג, וגם נרתע מעיסוק יתר על המידה בהלכה. עם זאת, הוא העריך כי השילוב המורכב בין אותנטיות אישית, הקשבה לצייווי ה', ונאמנות לתורת ישראל הוא מן המשימות החשובות בכניית יהדות תוססת ומחייבת בימינו אנו. צר לי שלא זכיתי להעניק לו עותק של ספר זה.

הקוראים עלומי השם מטעמה של הוצאת אוניברסיטת בר-אילן העירו הערות חשובות על כתב-היד בדרכו מדוקטורט לספר. אחד מהם, פרופ' בנימין פולק (אז מאוניברסיטת משיגן סטייט, כיום מהאוניברסיטה העברית), אף הביע נכונות לשתף אותי במחשבותיו ובתובנותיו, וכך עשה. הוא הקדיש לי שעות רבות מזמנו היקר, ותוך שהוא מתבל הכול במנה גדושה של הומור לימד אותי בדרכו הייחודית, המשלבת בין עומק הגותי, דיוק פילוסופי ורגישות אנושית, כיצד להמיר דוקטורט יבש לספר שימושך את הקורא פנימה. מהרגע שכתב היד התקבל על-ידי הוצאת אוניברסיטת בר-אילן, זכיתי ליחס חם ולטיפול יסודי ומסור ביותר מצוות בית ההוצאה. מנהלת ההוצאה הגב' מרגלית אבישר ומרכזת בית ההוצאה הגב' חני אהרוני הושיטו יד בכל עת. העורכת גב' ענת גל טיפלה בספרי במקצועיות רבה ובנועם הליכות והדהימה אותי בכל פעם מחדש ברגישותה הלשונית וברמת הדיוק המרבית ששאפה אליה. תודה לעורך הלשון, מר דן הלוי, ששיפר את איכות הכתיבה באופן משמעותי, ובקצב מסחרר, ולג'ין מטנקי שעזר לי בעילות וביסודיות להכין את המפתח. אני מודה גם לדוב אברמסון, מעצב-אומן מעמיק ושנון, שהגה את רעיון העטיפה.

כמובן, ספר זה לא היה רואה אור אילולי התמיכה הנדיבה של קרנות שונות. תודתי נתונה לקרן "תרגום שלישי" שבמיאמי, פלורידה, של אריה ורקל רובין, וכן לד"ר ג'ודי דק, היועצת החינוכית של הקרן; לקרן ליאו בק וכן לד"ר גיא מירון, מרכז תחום מחקר ופרסום בקרן; ולקרן איזידור פרידמן, וכן לפרופ' אבי שגיא שגייס את תמיכתה של הקרן. זכות גדולה לי להימנות עם סגל ההוראה ועמיתי המחקר של מכון שלום הרטמן בירושלים. בין כותלי המכון מתקיים שיח חי ומעמיק של חוקרים, חוקרות ואנשי חינוך, אשר בראש מעייניהם עומדת המשימה הגדולה להצמיח בירושלים-של-מטה תורה שתזין, תכוון, ותחייב אותנו לצעוד בדרכים ישרות ונכונות. תודה מיוחדת לנשיא המכון, הרב ד"ר דניאל הרטמן.

התמיכה המשמעותית ביותר שהזינה אותי לפני תחילת פרויקט זה, וב"ה תמשיך להזין אותי אחריו, באה מקרב משפחתי האוהבת. הוריי, מלויין ופרידה דאו, תמיד תמכו, ועודם תומכים ללא סייג בכל החלטותיי. הם העניקו לי בית במובן העמוק של המילה: מקום לנוח ולהתפנק, להתחנך ולהתכוונן, מקום המושתת על יסודות של אהבה והקניית דעת. סביב שולחן השבת שלהם למדתי כי מקורות היהדות הם מקור השראה והכוונה, אתם יש להתחבט ולהתעמת. חמי וחמותי היקרים, מנחם ומרים וינר, הם עבורי כהורים בארץ: אוהבים ותומכים, נותנים מזמנם ומדעתם, והכול עטוף באהבתם הרבה.

תודתי העמוקה ביותר נתונה לאשתי היקרה, ברוריה. תמיכתה רבה ומגוונת – משיחות עידוד ועד ביקורת רעיונית חריפה הצומחת מתוך ניסיונה האישי, מעצות כיצד לנהל את לוח הזמנים שלי ועד בקשה־דרישה להדוף את שלל הפיתויים שמסיתים אותי מהכתיבה. מעל לכול, הודות לה למדתי להניח בצד את העבודה ולכלות זמן יקר עם ילדינו המקסימים, יעל, שירז, יפעת, יסכה ואביתר, המברכים אותנו כל יום ויום מחדש. יחדיו, ברוריה והילדים מעניקים לי בית תומך, מלא חיות ואהבה, שבלעדיו כל הפרויקט הזה היה עקר לחלוטין.

הערכת הרבה ותודותיי העמוקות שלוחות לכל אלו שהזכרתי, ולרבים אחרים שלא יכולתי להזכיר, שצעדו אתי בדרך עד להשלמת פרויקט זה. תבורכו.